

וידוי קטן:

לשיר הראשון שאתם מכירים

קדם שיר אחד אחר,

שיר שלא הצלחתי לסיים.

ניסיתי וניסיתי, ומשראיתי שאיני יכול לו

הנחתי אותו והמשכתי הלאה לניגונים הבאים.

דעו לכם,

אותו ניגון שלא סיימתי השאיר בי כוח

להמשיך להלחין ולהלחין,

אך גם השאיר בי ידיעה

שעד היום עוד לא הצלחתי להלחין

ניגון אחד.

יצאתי כי שמעתי את קולך

קוטף שירים

היה זה שנתיים אחרי שר' שלמה קרליבך נפטר. עברתי במקלי (הגיטרה) את בקעת הירדן הזה (באוטובוס לצפת) – והייתי קוטף ניגונים.

כך קראתי לזה. לקטוף זה לקחת משהו שכבר מוכן ומחכה לך. מצד האדם הפעולה היא רק לאסוף את הדבר אל תוך תרמילו. כך הרגשתי עם הניגונים הראשונים שהלחנתי בצפת. הם כבר היו שם מסביבי באוויר, אני רק אספתי אותם לתוך תרמילי... ואני כתלמיד של אנדרה היידו, הפרופסור משכונת גבעת מרדכי שלימד אותי לחפש טקסטים מיוחדים ולתת להם פרשנות אישית מורכבת – חיפשתי פסוקים תמימים, פשוטים עם משמעות עמוקה, ונתתי להם לחן פנטטוני עממי.

את השירים כמו "צא מן התיבה", "הסנה בוער" או "הנמצא כזה" הלחנתי תוך כדי הליכה או נסיעה – לא כמו הדברים שכתבתי בירושלים לפני כן, ליד פסנתר, בסגנון מתי כספי ושלמה גרוניך... ישיבת "שלום רב" לחוזרים בתשובה הייתה צמודה לתלמוד תורה "טחובֶּער". את כל השירים ניגנתי מתוך המרפסת של הישיבה לגג של התלמוד תורה, שם הילדים שיחקו. הם היו נצמדים לגדר בסקרנות בכל פעם שיצאתי להפסקת ניגון.

הם אלה שהכירו את הניגונים שלי ראשונים. אחרי הצהריים, כשהייתי מסתובב, היו צועקים לי מחלונות הבתים: "הנה הסנה בוער!" או "הנה צא מן התיבה!" ובורחים פנימה... לא מזמן פגשתי אברך חסידי ברמזור בתל אביב: "אתה בטח לא מזהה אותי, אבל אני מהילדים הקטנים ששיחקו על הגג של טחובער, ושרו איתך לפני שהוצאת קלטת..."

חייכתי ועניתי בלבביות, ואז העמדתי פנים כאילו נכנס לי משהו לעין, אבל באמת ניגבתי דמעה שהחלה מבצבצת לי בזווית העין. הנה עומד לפניי ילד מהגג של "טחובער", מאותם ימים ומאותה המתקנות שהייתה.

הפנקס הקטן

כשיצאתי לצפת, היה זה בחודש כסלו. קצת לפני חנוכה. ימים שבהם החורף הקסום והמסתורי מרחף בסמטאותיה של צפת. יונתן אחי נתן לי פנקס קטן. פנקס חום, דפיו צהבהבים. באותו פנקס הייתי רושם רעיונות ושירים שעלו בלבי בעת שירה. מהם רק התחלות שלא מצאתי להן המשך, או שחסר היה בהם הסיום. מהם שירים שעלו בהם מילים תחילה ואז ירדו צלילים, ומהם מנגינות שעדיין יושבות ומצפות למילים. יהושע הצייר ואני לומדים היינו "חזקת הבתים" בסדר בוקר, ובשעת בין הערביים יושבים ומשוחחים על ניגון ויצירה. סיפרתי לו על הפחד מפני ימים של יובש. ימים שהיצירה נפסקת לה. אמר לי: "בימים שאין המעיין נובע, חזור אל אותם רעיונות שרשמת, שאין להם סיום. אותם רעיונות והתחלות מחכים שם בפנקס לימים כאלה".

שמעתי לעצתי, וכך היו נעשים להם שירים חדשים מאותם שברירים, מאותם רעיונות שעמדו וחיכו.

הגיעו ימי חנוכה ולמדתי סוד זה אצל זקני ברסלב: אף שלכאורה הכל נראה הרוס ואין תקווה, וכל שנותר הוא מועט וחסר ערך, אם יש טיפה קטנה של חיות בנשמה – מהקצת הזה עשה התחלה חדשה. לידה חדשה. יצירה חדשה.

וזוהו שיסד הפייטן "ומנותר קנקנים נעשה נס". ומנותר – מהקצת שנותר עושים להבה חדשה שהולכת וגדלה.

חברי, עליון שמש, סיפר לי על האדמו"ר מתולדות אהרן, שפעם אחת חלה וכמעט נפטר.

שכב בבית חולים על מיטת חוליו, שכיב מרע. המכונות הראו שזמנו כבר כמעט ותם חס וחלילה. לא נותר הרבה.

והנה החלו שפתותיו מרחשות. אמרו, בוודאי כבר קורא את "שמע" לפני מותו. הכינו עצמם לרגע יציאת הנשמה, ואז שמעו שהוא אומר: "אני רוצה להדליק נר חנוכה".

מיהרו והביאו לפניו נרות. אמרו: "כבודו ידליק". הנהן וסימן להם שיקימו אותו.

הפצירו בו הרופאים שהמאמץ מסוכן לו, אף על פי כן התעקש.

לבסוף הדליק. קם, רקד שלוש שעות, ואחרי כן חי למשך עשר שנים
נוספות.

מנתר קנקנים.

וגם סיפור זה שכחתי, ומצאתי רשום. היכן?

באותו פנקס חום שקיבלתי...

מה עשית היום

מה עשית היום, מה רצית היום
את מי חבקת בחום שלא נתן לך ללכת

מה חפשת היום, מה מצאת היום
מה הצליח לגרם לך לעצר ושוב ללכת

האם שמעת את השיר ששרה הצפור לך
האם שמרת בכיסך את העלה שנח על ראשך

האם כבר שרת שיר היום

האם מצאת שביל היום

האם הקשבת לחלום

האם ברכת לשלום

אדם בודד הולך מולך, לעולם לא תדע מה עובר לו בנשמה

על מה דברת היום, למי הקשבת היום
האם פנית מקום או זמן לשפך לבך כמים, בן אדם

לאן מהרת היום, על ספסל עצרת לנשם,
כל אדם צריך מדי פעם לעצר ולהביט לשמים

את מה אספת היום

את מה השלכת במקום

שנים נסית לבלם, לגזם, לפרם,

אך לא באמת העזת לומר שלום

ענה לי לפני שיהיה מאחר מדי

מלא לבי כי לא אמר לך די

והשביל שגלית פתאום

ואספת מאבני המקום,

ובקשו העינים את עצמן לעצם

להביט פנימה בסלם שיופיע בחלום

הרגעים האלה

כשנכנסתי לישיבה בצפת שאל אותי ראש הישיבה הרב ויינגוט: במה אתה עוסק? אמרתי לו: מנגן אני. אמר לי: בוא ואגלה לך את סוד כוחו של הניגון. אמרתי לעצמי: מבקש הוא להראות לי שמכיר הוא בעולם הניגון, כדי להתחבב עליי... ולא ידעתי עוד את גודל הסוד. אמר לי: לנפש האדם אין מנוחה. אין מרגוע. תמיד מחפשת, מבקשת ואיננה שבעה. שואפת לשם, וכשמגיעה – כבר מבקשת לה מקום אחר. לא כן כששומעת מוזיקה. כששרה ניגון. דע לך, אלו הרגעים היחידים שבהם הנפש נמצאת במקום שבו שואפת היא להיות.

לכל אדם יש רגעים כאלה.

בהכנסת ספר התורה של אחי, בנחלאות, התהלכתי עברה בלב רחוב אגריפס. שוק מחנה יהודה. כל השנה הרחובות עמוסים. מכוניות, אוטובוסים, אנשים הנושאים את סליהם הכבדים, קשי יום. פקקים, צפירות. והנה חוסמים את הכביש לכבוד התורה, ואין כועס ואין ממהר. לאורך הרחוב הולכים הילדים עם לפידי האש בידם, ובאמצע – רוקדים ומפזזים עם ספר התורה החדש. אין מי שלבו אינו יוצא למראה המדהים. הרוכלים יוצאים מחנויותיהם, זורקים סוכריות. עומדים צפופים בצד ומחייכים. יוצאים הנוסעים ממכוניותיהם ומבקשים להצטרף, להיות חלק. רצים ומנשקים. מביאים ילדיהם ורוקדים. שעת רצון. פתאום מתגלה מעין מחזה מאחרית הימים. מתברר שבכל אדם חסר סבלנות או ממהר יש מעין קופת חיסכון בנפש. רזרבות. שם נשמרים רגשות השמחה, השלווה והאמונה, ויוצאים ברגעים כאלה. רגעים שבהם הנפש נמצאת במקום שבו שואפת היא להיות. רגעים שבהם הלב נפתח ושערי דמעה נפתחים, שמים וארץ נפגשים.